

*Het jaar
dat jĳ
doodging*

roman

Het jaar dat jĳ doodging

Sanne Biesheuvel

Het jaar dat jij doodging

Copyright © Sanne Biesheuvel

Schrijver: Sanne Biesheuvel

Eerste uitgave 2024

Coverontwerp: Sanne Biesheuvel

ISBN: 9789403771939

Contact en bestellen: sanneschrijft@hotmail.com

Website: <https://sannebiesheuvel.jouwweb.nl/>

1 Woord vooraf

Lieve papa;

In het jaar dat jij dertig jaar dood bent, schrijf ik dit verhaal. Ons verhaal, dat van mama en mij. Over jou, of eigenlijk over onszelf in het jaar dat jij overleed. Niet omdat het uniek is, maar juist omdat het voor veel mensen herkenbaar zal zijn. Over verdriet, onmacht, verlies, rouw en loslaten, maar ook diep ademen en doorgaan met leven. Het is een heel proces geweest, dat mama en ik met vallen en opstaan en heel veel schrammen en bulten hebben doorstaan.

Ik kijk terug op mijn eigen jeugdige ik, worstelend met wie ik was en wat ik wilde worden 'als ik later groot ben'. Groot was ik al, maar ik had nog geen idee wat ik met mijn leven aan moest. De grotemensenwereld vond ik beangstigend en ik durfde lange tijd geen volwassen verantwoordelijkheden aan.

Ondertussen was jij al een paar jaar ziek, kanker in je dikke darm. Je werd geopereerd, kreeg chemokuren en leek beter te worden. Maar, zoals ik dit jaar 1991 wel leerde, kanker is nooit te vertrouwen.

Voor dit boek kroop ik ook in de huid van mama, jouw vrouw. Hoe was het voor haar om jou zo ziek te zien, te zien sterven en zonder jou door te gaan met leven? Ik kan het haar zelf niet meer vragen, zij is vijftien jaar geleden naar jou gevlogen. Dus ploos ik daarvoor haar

dagboeken uit, sprak anderen die onlangs hun partner zijn verloren en deed online research.

Online. In 1991 bestond dat nog niet. Er was geen Google en van lotgenotengroepen hadden wij nog nooit gehoord. We voeren blind op de expertise van de artsen in het ziekenhuis, en de huisarts was 'onze beste vriend' voor alle kleinere ongemakken.

Mobiele telefoons bestonden nog niet en wanneer je van huis weg was, was je niet bereikbaar. Dat kon in onze situatie met een terminaal zieke thuis heel bevrijdend en tegelijk heel angstig zijn.

We hadden geen auto en waren gewend om met fiets, bus of trein te reizen. Voor de ziekenhuisbezoeken met jou als ernstig zieke werd ziekenvervoer van de taxi geregeld of vrienden en burens brachten en haalden ons. Eerder al, maar in het jaar waarin jij doodging hebben we heel, heel erg vaak een beroep moeten doen op de mensen om ons heen.

Jij had de nodige ervaring met kanker in allerlei stadia opgedaan als verzorger of nachtzorg bij een zieke familieleden, burens en kennissen. Maar nu was je zelf degene die verzorgd moest worden en dat was toch andere koek. Wij vonden hulp vragen moeilijk, maar jij ook. Je deed het altijd mooier en beter lijken dan het in werkelijkheid was. Je wilde geen medelijden en ook niet dat iemand die 'verplicht' voelde om iets voor je te doen. Mama en jij stonden altijd klaar om anderen te helpen waar mogelijk, uit naastenliefde. En toch leek het moeilijk om te aanvaarden dat anderen hetzelfde voor jou deden, gewoon omdat ze wilden helpen.

De term 'mantelzorg' bestond nog niet, maar jee, wat hebben wij gemantelzorgd! Jouw hele ziekteproces duurde met ups-and-downs ruim vier jaar, en al die tijd was mama er voor jou. Nooit week ze van je zijde. In voor- en tegenspoed, liefde tot het bittere eind. Het lijkt misschien vanzelfsprekend maar dat is het niet. Ze heeft zichzelf lange tijd weggecijferd ten behoeve van jou. Dat is bewonderenswaardig en ik weet eerlijk gezegd niet of ik zoveel toewijding had kunnen opbrengen als mijn partner zo iets zou overkomen. Ik heb er veel bewondering voor.

Het jaar 1991 was een bijzonder jaar in mijn leven. De levenslessen waren hard en pijnlijk. Wat ik vooral leerde: leef in het nu, want dat er een morgen komt is geen garantie. Sinds jouw ziekte en overlijden probeer ik me zo min mogelijk zorgen te maken over de dag van morgen. Want wie weet hoe morgen eruit ziet?

Inmiddels leef ik al langer zonder jou dan met jou en dat is een raar besef. Je was niet op mijn bruiloft, je hebt mijn kinderen, jouw kleinkinderen, nooit mogen ontmoeten. Je nam afscheid van de jonge onzekere, verlegen dochter en hebt nooit kunnen zien hoe ik uitgroeide tot de zelfstandige onafhankelijke vrouw die ik nu ben.

Mama moest na jouw dood nog een poosje verder. Ze was nog jong, bedenk ik nu, ze had nog zoveel jaren voor zich. Maar na dertig jaar samen met jou geweest te zijn was het alsof ze het leven opnieuw moest uitvinden. Zij

heeft zich in de jaren na jouw dood lang eenzaam en verloren gevoeld.

Jij streed je strijd tegen die rotziekte. Wij streden met je mee al konden we niet veel meer doen dan naast je staan. We voelden ons machteloos, verdrietig en boos. Het feit dat je aan de zijlijn staat, niets kunt dóen om de pijn en ellende te verzachten, was soms ondragelijk. We gingen bijna kopje onder in alle hectiek, stress en emotie, maar moesten door met ons leven. En met elkaar. Dat ging niet zonder slag of stoot.

Dit is ons verhaal over het moeilijkste jaar uit ons leven. Het jaar dat jij doodging.

Inhoud

Woord vooraf	5
Januari	11
Februari	29
Maart	48
April	89
Mei.....	113
Juni.....	139
Juli.....	175
Augustus	205
September	228
Oktober.....	246
November.....	257
December	272
Afsluiten van een jaar	299
Disclaimer	303
Woord van dank	305

2 Januari

Wat een klote oud en nieuw! Ik was zo boos, zó enorm boos! En eigenlijk nog steeds. Wat een klootzak is het toch soms!

Ik was de hele week bij Bart. We zijn deze week anderhalf jaar bij elkaar, precies in de kerstweek, en wilde dit heugelijke feit romantisch met hem vieren. Ik had papa en mama al verteld dat ik niet thuis zou zijn met kerst en oud en nieuw omdat ik bij Bart zou logeren.

De kerstdagen waren nog wel gezellig. In de kleine studentenkamer was geen ruimte voor een kerstboom, maar met wat kerstversiering aan de wand en veel kaarsjes op tafel was het wel heel knus en gezellig. Eerste kerstdag was echt top: we lagen de hele avond in bed van elkaar te genieten en ik voelde me zo verliefd. Bart was een en al aandacht en vol liefde naar mij. Ik voelde me geweldig! Tweede kerstdag moesten we helaas aantreden bij zijn ouders. Ik haat die verplichtingen, zeker met kerst en helemaal deze kerst. Ik wilde helemaal niet uit mijn verliefde bubbel komen en uit bed. Maar het moest, het werd van me verwacht en dus kleepte ik me netjes aan en zat het hele kerstdiner van duizend gangen braaf uit. Bart dronk teveel, zoals vaker. Wanneer hij aangeschoten maar nog niet dronken is, is hij geweldig, dan zijn alle remmingen weg en wordt hij ontzettend aanhankelijk, toegankelijk en is hij op z'n best in bed. Die nacht was dan ook geweldig!

De dagen erna had hij echter andere plannen dan ik verwacht had. Ik dacht de hele week romantisch tussen de kaarsjes in bed te kunnen vrijen en te proosten op ons jubileum van anderhalf jaar. Hij stond echter vroeg op en al tijdens het ontbijt sloeg hij zijn map open om verder te werken aan zijn eindscriptie. Ik zat in mijn nachthemdje op bed naar hem te kijken. Eerst nog wel vol bewondering dat hij zo gefocust aan het werk kon zijn, maar naarmate de dag vorderde voelde ik me overbodig in zijn kamer. Hij zei niets meer, het leek wel of hij niet meer wist dat ik er ook nog was. Hij was hele dagen aan het werk met stapels boeken en naslagwerken op tafel en ik zat er voor spek en bonen bij. Hij duldde geen tv of muziek, want dat leidde hem af. Zelfs wanneer ik hoestte, keek hij geïrriteerd om. Ik verveelde me rot. De nachten waren saai want hij viel uitgeput naast me in een diepe slaap, er kon nauwelijks een nachtkusje van af. Mijn irritatie groeide en ik overwoog zelfs terug te gaan naar huis. Omdat ik bang was voor de reactie van Bart bleef ik echter op die kleine studentenkamer zitten. Ik voelde me onzichtbaar en baalde enorm.

Op oudejaarsdag rond een uur of acht 's avonds sloeg hij plotseling zijn boeken dicht, keek om zich heen, zag mij en keek me verbaasd aan. Alsof hij niet wist dat ik de hele week gebleven was.

'Ik ben klaar voor vandaag. Ik ga even douchen en dan naar de soos om oudjaar te vieren. Ga je gezellig mee?' Hij wachtte mijn antwoord niet af en sprong onder de douche. Ik was opgelucht, hèhè, eindelijk zag hij me weer. Oudjaarsavond zou vast geweldig worden!

Enthousiast kleepte ik me aan en stond in mum van tijd klaar om met hem te gaan feesten.

In de soos was het ontzettend druk. Alle studenten waren hun hok uit om oud en nieuw te vieren en er werd volop gedronken, geblowd, geslikt en gesnoven. Gekkenhuis. Ik stond daartussen als braaf dorpsmeisje: rookte niet, dronk niet en gebruikte niet. Bart kwam helemaal los na de hele week hard gewerkt te hebben. Hij was vrolijk en uitgelaten. Enthousiast sleurde hij me de dansvloer op en ik voelde me eindelijkke weer vrouw in zijn armen en met zijn aandacht voor mij. Zo moest het altijd zijn.

Maar zoals al eerder gebeurd was, gingen alle remmen los bij Bart. Hij dronk, blowde en snoof van alles en al gauw was zijn aandacht voor mij verslapt. Helemaal in zijn eigen roes zag en hoorde hij niets en niemand meer. De meeste andere studenten waren er niet veel beter aan toe. Ik was weer alleen en voelde me ontzettend eenzaam tussen al die trippende gasten.

Stiekem huilend liep ik rond half 12 terug naar het studentenkamertje. Alleen, want Bart vermaakte zich nog uitstekend. Ik twijfelde, zou ik de bus pakken naar huis? Liefst was ik nu bij papa en mama op de bank gekropen om straks om 12 uur naar het vuurwerk op tv te gaan kijken. Maar ik durfde niet, wederom bang voor de reactie van Bart. Ik ben niet goed in ruzie maken en helemaal niet in voor mezelf opkomen. Maar het bangste was ik dat hij het uit zou maken wanneer hij ontdekte dat ik zomaar weg was gegaan en niet op hem gewacht had. Dus bleef ik. Ik besloot mijn mooiste lingersetje aan te doen en bevallig op zijn bed, omringd door

kaarsjes, op hem te wachten. Wanneer hij thuis zou komen zou ik hem op de meest romantische manier ever gelukkig nieuwjaar kussen.

Ik wachtte, en wachtte en wachtte. Het werd 1 uur, 2 uur. Ik viel om van de slaap maar de boosheid hield me wakker. Hij miste me niet eens op het feest? Hij belde niet, kwam niet thuis om te kijken hoe het met me ging. Ik werd bozer en bozer.

Pas om half 5 kwam hij aanzetten, strompelend en onverstaanbaar lallend. Ik walgde van hem maar was te kwaad. Mijn frustratie moest eruit. Ik voelde me zo in de steek gelaten, eigenlijk de hele week al. Ik schreeuwde en vloekte en gooide al mijn opgekropte woede eruit. Hij keek me sullig aan, strompelde langs me heen en liet zich op het bed vallen. Uitgeteld! Daar stond ik dan met al mijn boosheid, compleet genegeerd door die dronkenlap. Ik zakte op een stoel en bekeek hem. De kots hing nog op zijn kin en hij snurkte luid. Zijn lange benen hingen over de bedrand, ik zag schaafwonden op zijn armen. Waarschijnlijk was hij onderweg van de soos naar zijn kamer al eens gevallen, zo laveloos was hij. Ik walgde van de aanblik en besloot alsnog te vertrekken. Huilend en met de ziel onder mijn arm stond ik een uurtje later bij de bushalte. Wat een treurig begin van het jaar. Bah!

~

Het was een stille en rustige jaarwisseling. Sanne logeert de hele week bij Bart. Dat was wel even slikken, wat had ik haar graag nog een jaartje thuis gehad met de feestdagen. Kleine kinderen worden groot en je moet ze

los laten, ik weet het, maar het valt me zwaar. Zonder haar is het stil in huis. Ook al is Dirk nog zo ziek, haar aanwezigheid zorgt voor gezelligheid en reuring in huis.

Met Dirk gaat het niet lekker, al een paar dagen is hij weer ziek en misselijk. Ik maak me zorgen, ik zie dat hij pijn heeft, maar hij weigert de huisarts te bellen want 'die viert toch ook oud en nieuw'. Aan de huisarts heb je trouwens niet zoveel, die stuurt ons keer op keer weer met een kluitje het riet in:

'De misselijkheid komt van de medicijnen',

'Het gaat vanzelf over',

'Slik maar een extra paracetamol'.

Doorsturen naar het ziekenhuis doet hij niet snel, zelfs nu niet. Of zou hij ook denken dat zijn collega's in het ziekenhuis recht hebben op een rustige jaarwisseling?

Dirk hing stilletjes op de bank en leek weinig mee te krijgen van de oudejaarsconference op tv. De berg oliebollen op tafel raakten we beiden niet aan. Ik voelde me eenzaam en verlaten, bezorgd om Dirk en wat het komende jaar ons zal brengen. Om 12 uur kusten we elkaar lang en liefdevol, maar een nieuwjaarswens bleef hangen in onze hoofden. Alleen het nu telt. Ik zie jou, ik kus jou en ik heb jou lief. En ik weet dat jij net zoveel van mij houdt. Niet denken aan die rotziekte en helemaal niet denken aan de toekomst. Nu ben je er, we zijn samen en dat is wat telt.

De blijdschap was groot toen iets na twaalf uur de telefoon ging en Sanne ons een gelukkig nieuwjaar wenste. Ze was ons nog niet vergeten! Dirk fleurde helemaal op door het telefoontje en maakte zelfs wat

grapjes. Ik haalde opgelucht adem. Meisje, als je toch eens wist welke positieve uitwerking je hebt op je vader!

~

Vroeg in de ochtend kwam ik thuis. Papa sliep nog en ik begreep van mama dat het weer een onrustige nacht was geweest met buikkrampen en spugen. Arme papa. Mama maakte een grote bak koffie voor me en luisterde terwijl ik het hele verhaal en al mijn irritatie over de afgelopen week vertelde. Het luchtte enorm op. Mama was lief voor me, sloeg een arm om me heen toen ik huilde en liet me uitrazen.

'En wat nu? Wat is je plan?'

'Ik weet het niet mama. Ik ben zo bang dat hij boos is als hij wakker wordt en merkt dat ik er niet meer ben. Maar ik vind dat hij excuses naar mij moet maken, niet andersom!'

Ik kuste mama welterusten en dook, om 11 uur 's morgens, nog even mijn bed in om wat te slapen, doodop van alle emotie.

Om een uur of twee werd ik wakker gemaakt, Bart hing aan de telefoon. Het speet hem dat hij zo dronken was geworden en hij mij verwaarloosd had. Of ik alsjeblieft terug wilde komen? Stiekem sprong ik een gat in de lucht, hij was niet boos op me! Natuurlijk vergaf ik hem en wilde ik terugkomen. Niet veel later stond hij voor de deur met zijn oude Volkswagen Kever om me op te halen. Ik kuste mama en papa gedag en stapte in bij mijn vriend. Onderweg terug naar de studentenflat konden we niet van elkaar afblijven. We hadden spijt van

het slechte begin van het nieuwe jaar en dat mondde uit in een enorm fijn potje goedmaakseks! Oh hemel wat hou ik van die jongen!

~

Ze kwam thuis, gooide al haar frustratie op tafel, ging slapen en vertrok weer. Echt, ik snap er niets van, wat een ingewikkelde relatie hebben die twee.

Vanmorgen kwam ze ontredderd thuis, de hele nacht niet geslapen en veel gehuild. Ik hoorde haar verhaal gelaten aan en kon alleen maar denken: 'zou ze nu eindelijk verstandig zijn en een eind aan die relatie maken?' Die Bart, die is geen goede voor onze Sanne. Hij domineert haar, kleineert haar wanneer hij daar zin in heeft en zij is niet tegen hem opgewassen. Maar ze heeft hem op een voetstuk staan, ze adoreert hem en slikt alles wat hij doet. Nu leek het even alsof ze eindelijk haar grens had getrokken en voor zichzelf opkwam. Maar nee, hij belt en zij is weer als was in zijn handen.

In die paar uurtjes dat Sanne thuis was zag ik Dirk weer opleven. Hij had niets meegekregen van de ruzie tussen Sanne en Bart. Sanne was lief voor Dirk, maar was te druk met haar eigen leven om te zien hoe slecht haar vader er bij zat. Ach, zo gaat dat als je jong bent.

Vanmiddag kwam dan toch de huisarts vanwege de voortdurende misselijkheid van Dirk en zijn onophoudelijke braken. Dat kost hem zoveel energie, dat kan nooit goed zijn voor hem. Dat moest de huisarts wel erkennen en schreef een nieuw medicijn tegen braken

voor. In de hoop dat Dirk hierdoor wat beter zal slapen en daardoor weer wat fitter zal worden.

...

Het antibraakmedicijn doet zijn werk. Dirk is weer flink opgeknapt en loopt vandaag zelfs alweer een rondje Akersloot! Wandelen, en met name snelwandelen, is een grote hobby van hem. In zijn jonge jaren was hij fanatiek en liep met gemak lange afstandstochten van 200 kilometer. Dat doet hij al jaren niet meer, maar de liefde voor het wandelen is nooit over gegaan.

Toen Dirk en ik net verkering kregen heb ik ooit een wandeltocht meegedaan, maar ik merkte al snel dat het niets voor mij was. De jaren erna ging ik mee als EHBO-er en begeleider op de fiets, dat ging me stukken beter af. Nog weer wat jaren later kwam ik als secretaris in het bestuur van de wandelclub van Dirk terecht. Dat doe ik nu nog steeds, al is dat met de zorg om Dirk en zijn ziekte wel wat naar de achtergrond geschoven.

Dirk was dus een dagje wandelen en zou een hapje blijven eten bij zijn wandelmaatje Anton in Zaandam. Daarom hadden Sanne en ik een shopdagje in Amsterdam gepland. Heerlijk, even ontspannen en gezellig met dochterlief op stap. We hebben er niet uitgebreid over gesproken maar ik proef dat het nog niet helemaal koek en ei is tussen die twee. Afwachten maar, ik kan er natuurlijk niets van zeggen. Het is haar leven, ze is volwassen en maakt haar eigen keuzes.

~

Ik heb een brief gekregen van de kunstacademie in Utrecht! Ik ben de eerste selectieronde door en mag in

februari terugkomen voor de tweede ronde. De foto-reportage in mijn portfolio maakte een positieve indruk, schreven ze! De tweede ronde is een motivatiegesprek: waarom wil ik dit en wat maakt mij tot een bijzondere, kunstzinnige en authentieke fotograaf? Pfoe, dat is wel moeilijk om over jezelf te zeggen. Gelukkig kan ik daar nog een paar weken op oefenen.

Ik ben alweer een weekje bij Bart. Overdag ga ik naar school in Amsterdam en hij volgt zijn colleges op de universiteit. 's Avonds zijn we beiden thuis en werkt hij hard aan zijn scriptie. Saai voor mij, ik heb hier verder ook niet veel te doen. Gelukkig heb ik Bart in de nacht voor mij en dat is waarom ik hier nog steeds ben. Bij papa en mama is het ook saai omdat papa ziek is en weinig kan hebben. Dan kan ik beter bij m'n vriendje blijven.

Met mama was ik een dagje shoppen in Amsterdam. Dat was heel gezellig en voor mama wel goed om er even tussenuit te zijn. Het is voor haar ook zwaar altijd met een zieke man thuis te zijn. Ze doet al tijden weinig leuks meer voor zichzelf, ze is altijd maar druk met papa's gezondheid. Ik vind het knap hoe ze zichzelf telkens maar wegcijfert, en tegelijk irriteert het me soms. Alsof ze niet meer een eigen leven heeft, fulltime ten dienste staat van papa. Ik denk niet dat ik dat zou kunnen. Of zou willen.

~

Familiegedoe. Dat kan ik er ook nog wel bij hebben. Grootpa is onlangs op 97-jarige leeftijd overleden en nu is er beslag gelegd op zijn hele inboedel en bankrekeningen.

Hij was de jongste broer van mijn opa, die al in de oorlog was overleden. Grootpa was nooit getrouwd en ontfermde zich over de weduwe van zijn broer en zij leefden lange tijd samen. Zoals zij zelf altijd zeiden: als broer en schoonzus. Toen oma ook overleed bleef hij alleen achter.

Als jonge jongen was hij loopjongen bij de kolenboer, later werkte hij op de visafslag in IJmuiden, hij is zelfs nog een tijd visser geweest en heeft tot op hoge leeftijd een viskraam op de Albert Cuypmarkt gerund. Pas een jaar of tien geleden begon hij te kwakkelen met zijn gezondheid, maar naar een bejaardentehuis wilde hij pertinent niet. Omdat mijn pa en ma inmiddels ook al waren overleden namen Dirk en ik de zorg voor Grootpa op ons. Gijs en Elsje, mijn broer en zus, kwamen zelden of nooit bij Grootpa, alleen als ze wat van hem nodig hadden.

Ik had echter altijd al een fijne band met Grootpa. Als kind waren hij en oma er altijd voor me wanneer ik weer eens ruzie had met mijn moeder. Ook nadat ma me op zestienjarige leeftijd op straat had geschopt, kon ik bij hen terecht. Zij hielden meer van mij dan mijn eigen moeder deed, zo voelde het althans. Ik vond het dan ook vanzelfsprekend om voor Grootpa te zorgen en heb dit jaren met liefde gedaan.

Na zijn overlijden stonden plots Gijs en Elsje met dikke krokodillentranen op de stoep en wilden aanspraak maken op Grootpa's erfenis. Alles was prima geregeld in

zijn testament: de kerk en verschillende goede doelen zouden aanzienlijke bedragen ontvangen en waardevolle erfstukken zouden verdeeld worden tussen de kleinkinderen.

Zonder dat ik het wist was Gijs de dag na Grootpa's overlijden het huis binnengedrongen en had daar de halve inboedel verduisterd! Later bleken er ook forse bedragen van de spaarrekening gehaald. Ik was woest! En nog steeds trouwens. Daarom heb ik een advocaat in de arm genomen en die heeft nu beslag laten leggen op alle inboedel en rekeningen van Grootpa. Elsje zegt er niets vanaf te weten en het lijkt er daarom op dat Gijs alleen heeft gehandeld. Maar bewijs dat maar eens. Hij ontkent natuurlijk alles. Omdat ik in het testament aangesteld ben als testament-executeur kijkt iedereen nu naar mij. Hoe ga ik dit regelen, wat ga ik doen? Maar verdomme, ik heb hier helemaal geen zin in! Al mijn energie, aandacht en tijd heb ik nodig voor mijn zieke man. Hoe moet ik nog tijd en geduld vinden om een familievete te gaan sussen? Waarom doen mensen zo?

...

Na een paar goede dagen is Dirk terug naar af. Hij is vaak misselijk en spuugt of kokhalst steeds weer. Hij heeft pijn en strijdt stilletjes moedeloos verder.

Ik kijk het met lede ogen aan en maak me zorgen. Heeft hij dan toch weer teveel gedaan? Werken de medicijnen niet goed? Is het stress door het nieuws rondom de erfenis?

Ondanks dat hij vrijwel niets eet, blijft hij kokhalzen. Dat vreet energie en het put hem uit. Als ik hem vraag of ik de huisarts zal bellen, weigert hij. Eigenwijs in z'n eentje door ploeteren, vooral geen hulp vragen.

Alle zorgen om Dirk en de toestanden rondom de erfeniskwestie bezorgen bij mij een constante, zeurende hoofdpijn. Ik ben moe en zou willen dat de zon weer gaat schijnen in ons leven. Het leven is zo donker en zwaar nu.

...

Gelukkig, Dirk heeft de huisarts gesproken en hij kwam na een goed gesprek thuis met weer nieuwe medicijnen. Deze hebben meer kans op onplezierige bijwerkingen, maar ze zouden beter moeten helpen tegen de misselijkheid. Afwachten maar.

Hij heeft er ook even op de weegschaal gestaan en weegt nu 66 kilo. Nu is Dirk nooit een zware vent geweest, in zijn gezonde jaren woog hij rond de 77 kilo. Hij is niet groot, met zijn 1.77 meter is hij een halve kop kleiner dan ik. Tegenwoordig lijkt hij wel steeds kleiner te worden, waarschijnlijk omdat hij vaak een beetje in elkaar gezakt zit en voorovergebogen loopt.

...

We zijn twee dagen verder en de nieuwe medicijnen lijken aan te slaan. Hoewel eten nog moeizaam gaat, is de trek in eten terug en dat klinkt positief. Ik maak nu kleine maaltijden van zacht brood zonder korsten met smeerkaas of paté, of hij eet een schaalpje vla of yoghurt. Het zijn kleine stapjes vooruit.

Met mijn vriendinnen van de handwerkclub was ik een dagje op stap. Eerst naar een handwerktentoonstelling en daarna uitgebreid geluncht en lang zitten kletsen en lachen met elkaar. De onderwerpen Dirk, ziekte en kanker kwamen bewust niet op tafel, zodat het luchtig en gezellig bleef. Het was heerlijk en bevrijdend om een

middag lang zorgeloos plezier te hebben. Helemaal opgeladen en ontspannen kwam ik weer thuis.

...

Een huis vol visite vandaag. Een groep van de wandelclub kwam langs en ze bleven allemaal erwtensoep eten. Een drukke bende met al die mannen. Het was enorm gezellig en Dirk genoot er ook zichtbaar van. Het was een verdrietige beslissing van Dirk eerder om niet meer mee te doen met de georganiseerde wandeltochten, al was het wel een verstandige keuze. Dan is het extra fijn om te merken dat zijn wandelkameraden hem niet vergeten zijn. Ik ben de mannen er heel dankbaar voor. Het gezelschap was echter de straat nog niet uit of Dirk hing alweer kokhalzend boven het aanrecht. Toch te druk, te veel rumoer of te lang geweest. Zo jammer dat zo'n leuke dag dan toch met pijn en narigheid eindigt.

...

Na een goede nachtrust zonder misselijkheid stond Dirk fit en uitgerust op. Dat was een goed begin van de dag. Mijn hoofdpijnen zijn gelukkig ook weer verdwenen. Buiten schijnt een waterig winterzonnetje en die kleurt de hele dag mooi.

Minder mooi is het gedoe met de erfenis. Ik ben bij de advocaat op kantoor geweest, waar ik uit pure frustratie een potje heb zitten janken. Heel stom, want ik wil me niet laten kennen. Huilen bij een volslagen onbekende, ik voelde me zo suf.

Het is oorlog in de familie, iedereen verdenkt iedereen van bedrog en jatwerk. Elsje zit steeds te huilen dat ze het zo erg vindt, Gijs beschuldigt mij van oplichting en verduistering, en beiden verwachten dat ik de missende

inboedel en geldbedragen wel even boven tafel krijg. Ik zie hun kritische blik en voel het wantrouwen of ik wel eerlijk ben. Maar hemel, ik heb wel andere dingen aan mijn hoofd: mijn man is doodziek.

~

Na twee weken bij Bart ben ik weer een poosje thuis. Ook wel lekker, hier heb ik meer ruimte om te doen wat ik wil. Ik kan me terugtrekken op mijn kamer en muziek luisteren of tv kijken zonder dat ik rekening moet houden met een studerende vriend.

Papa is beter aanspreekbaar en opgewekter en daardoor is het beneden in de woonkamer ook weer gezellig. De tv staat aan, of de radio, en we kletsen over ditjes en datjes. Mama heeft tijd voor me en ook papa kan het opbrengen om naar mijn verhalen te luisteren. Het is soms bijna net als vroeger, en dat voelt heel prettig en geborgen.

Buiten is het ijskoud en het heeft gesneeuwd. Ik haat winter! Het liefst ga ik dan in bed liggen wachten tot het weer lente wordt. Dat kan natuurlijk niet en ik moet door weer en wind met de bus naar school.

De vakopleiding fashiondesign is gevestigd in de binnenstad van Amsterdam en ik zit in mijn laatste jaar van de studierichting 'presentatie'. Hierna kan ik gaan werken in de mode-industrie maar ik wil liever doorstuderen en fotograaf worden. Geen modedefotograaf, eigenlijk heb ik niks met mode. Ik ben op deze opleiding terecht gekomen omdat ik graag teken, fotografeer en marketing/reclame een leuk vak vond. De theorievakken

kan ik wel, dat is een kwestie van stampen. Praktijkvakken als ontwerpen en kleding maken en dan ook nog vooruitstrevend modieus of kunstzinnig zijn vind ik moeilijker. Praktijk reclame en marketing doe ik dan weer met twee vingers in mijn neus. Zo jammer dat het ontwerp- en maakgedeelte een verplicht examenonderdeel is.

Zelf ben ik helemaal geen modieus type. Ik ben een beetje hardrock. Leren jack of een spijkerjasje met opgenaaide emblemen van Guns 'n Roses erop, spijkerbroek en gympen eronder. Mijn lange blonde haar laat ik bij de kapper permanenten als Jon Bon Jovi of Michael Hutchence van Inxs. Ik weet eigenlijk helemaal niet wat hip is en ben al helemaal geen trendsetter of -watcher. Soms denk ik dan ook wel: wat doe ik hier op deze opleiding, hoe ben ik hier verzeild geraakt?

...

Groot nieuws! Bart heeft zich ingeschreven op een huurwoning hier in het dorp omdat hij van de studentenkamer weg wil. Zeker nu hij bijna klaar is met zijn studie is hij aan het zoeken naar een normale plek om te wonen. En totaal onverwacht heeft hij deze woning toegewezen gekregen. En, niet onbelangrijk, hij vroeg of ik dan bij hem wil komen wonen. Wow! Ik ben helemaal hyper en loop als een kip zonder kop in de rondte!

Onze relatie gaat dan met hoge pieken en diepe dalen, maar dat we deze stap nu gaan zetten betekent heel veel voor me. Dat hij mij gevraagd heeft voelt als een erkenning en bevestiging van onze liefde. Hij houdt echt wel van me! Ik ben zo blij!

...

We hebben zojuist het huis bezichtigd en het is helemaal te gek! Het is een superschattig huis, alles zit erop en eraan, alleen in miniformaat. Het heeft een voor- en achtertuintje, een tweede slaapkamer die we als een studeer/werkkamer kunnen gebruiken en zelfs een zolderberging. Echt zo te gek!

Er is alleen één maar: zijn ouders zien het samenwonen niet zitten. Ze zeggen het niet met zoveel woorden, maar ze vinden mij 'te min', voor hun intelligente, hoog-opgeleide zoon. Ik kom tenslotte maar uit een simpel arbeidersgezin en ik studeer niet aan een universiteit. Bart wil wel met mij samenwonen maar wordt onder druk gezet door zijn ouders. Hij is daar nu om te praten en hij vond het beter dat ik niet mee zou gaan. Ik ben zo bang dat hij naar hen zal luisteren en af zal zien van samenwonen of misschien zelfs wel helemaal van het huis. Ondertussen zit ik hier vol spanning op hem te wachten. Wat wordt er daar allemaal besproken? Wat gaat hij doen? Megaspannend en doodeng tegelijk!

~

Bart en Sanne gaan samenwonen, hier vlak om de hoek. Geheel tegen de zin van Barts ouders en eigenlijk ook tegen mijn zin. Maar waar zij hun tegenzin duidelijk laten horen hou ik me gedeisd. De kinderen moeten hun eigen keuzes maken, ook al vind ik het geen verstandige keuze. Het is wel fijn dan ze dichtbij komt wonen, ik vind het echter vreselijk dat ze officieel uit huis gaat. Het was juist zo gezellig dat ze de afgelopen dagen weer thuis was.

Loslaten, loslaten. Het is moeilijk. Ik mis haar als ze er niet is, maar ik had altijd nog de zekerheid dat ze wel weer een poosje thuis zou komen. Maar als ze straks echt uit huis is? Nee, dat vind ik geen fijn vooruitzicht. Hoezeer ik haar ook een eigen huisje gun, ik zal haar enorm gaan missen. En dan met die Bart? Ik weet het niet hoor. Doet ze er verstandig aan?

Dirk heeft er niet zo'n mening over, die zegt alleen 'als ze maar gelukkig is'. En dat is natuurlijk wel zo, hij heeft echter nog niet de helft van alle strubbelingen gezien die Bart en Sanne hebben. En dan weet ik vast ook niet alles.

...

Dirk krijgt steeds meer pijn in zijn been. Hij kan niet fijn zitten, liggen, staan of lopen. Hij wordt er heel onrustig van en wisselt steeds van houding. Aan zijn gezicht kan ik zien dat hij enorme pijnen moet hebben, maar hij klaagt niet of nauwelijks. Hij wordt stil en is in zichzelf gekeerd. Het baart me grote zorgen. Wat is er toch met hem aan de hand? We rollen van het een in het ander en geen dag voelt hij zich echt goed. Zo langzamerhand kabbelt alles een beetje af van waar ik zo van hou. Dirk zo ziek, Sanne het huis uit. Ik moet er nu zelf wat van zien te maken, maar voorlopig stemt het me verdrietig.

~

We hebben het huis, Bart en ik gaan samenwonen! Of zijn ouders het nou leuk vinden of niet, Bart kiest mij! Ik hou van hem, ik ben zo blij!

Deze euforie leverde spetterende seks op. Wij zijn goed als we iets goed te maken hebben en als we iets te vieren hebben. Oh, ik kan niet wachten om echt samen te gaan

wonen! Samenwonen, het klinkt zo volwassen. Op school zei ik heel trots: 'Mijn vriend en ik gaan samenwonen' en ik voelde me zo stoer.

Vrijdag krijgen we de sleutel al en kunnen we gaan klussen. Er moet wel het een en ander opgeknapt, geschilderd en behangen worden. En we moeten een heel huis gaan inrichten. Met de spulletjes die Bart in zijn studentenkamer heeft staan kunnen we het huis niet vullen, dus gaan we de Ikea maar eens leegkopen.

Mijn blijdschap word helaas wat getemperd door papa's toestand. Hij heeft heel veel pijn, nu in zijn linkerbil en been. De pijn is zodanig dat hij nog geen vijf minuten stilzitten, liggen of staan. Dat maakt hem heel onrustig en hij zucht en kreunt de hele tijd zachtjes. Vreselijk. Pas op 14 februari moeten ze terug naar het ziekenhuis voor controle onderzoek. Papa wil niet nu al het ziekenhuis bellen om de afspraak te vervroegen. Hij lijdt liever nog twee weken pijn dan dat hij hulp vraagt. Zo eigenwijs, ik word er gewoon nijdig van.

3 Februari

Eerder dan gepland hebben we toch een afspraak gemaakt met de specialist in het ziekenhuis, omdat de pijnen te hevig werden om nog langer te wachten. Vaak gaat Dirk alleen naar zo'n afspraak maar dit keer was het goed dat ik met hem mee was. Het was geen goed nieuws gesprek.

'We zullen het nauwkeurig moeten onderzoeken maar gezien uw verhaal, pijn en uw medische geschiedenis wil ik u voorbereiden op de kans dat dit wellicht uitzaaiingen zijn die de pijnen veroorzaken'.

Ontsteld keken Dirk en ik elkaar aan.

'Mocht de uitslag van de onderzoeken dit echt uitwijzen, dan zijn er vervolgbehandelingen mogelijk. Tevens kunnen we dan een behandeling voor pijnbestrijding gaan opstarten zodat u in ieder geval meer kwaliteit van leven zult ondervinden', probeerde de arts er de moed erin te houden.

'Moeten we echt nog weken wachten op die pijnbestrijding of kunt u nu al iets voorschrijven zodat Dirk in ieder geval rustig kan slapen en zitten?' vroeg ik hem bijna wanhopig. Het idee dat hij nog wekenlang zo moest doormodderen vond ik verschrikkelijk.

'Helaas, dat zal moeten wachten tot we de uitslagen van de onderzoeken hebben. Het spijt me', antwoordde de arts eerlijk.

Ik keek naar Dirk, die in de stoel links naast me zat. Licht voorover gebogen met afhangende schouders en zijn blik afgewend van mij, vermoedde ik dat hij zijn verdriet en teleurstelling aan het wegslikken was. De arts keek

meelevend naar hem, naar ons. Hij zal echt zijn best wel doen, maar ik voelde me zo in de steek gelaten. Mijn man heeft enorme pijn, hij heeft de medische behandeling maar het moet wachten tot na de onderzoeken voor Dirk geholpen kan worden?

Niet veel later zaten we in het ziekenhuisrestaurant aan de koffie, in afwachting van de taxi die ons naar huis zou brengen. Dirk zat stilletjes en afwezig in zijn koffie te roeren en ik probeerde tevergeefs een gesprek op gang te brengen. Hij reageerde niet of nauwelijks. Waarom neemt hij mij niet in vertrouwen? Huilen mag, boos worden ook. Maar dat stille. Wat denkt hij, wat voelt hij, wat wil hij?

Weer thuis ging hij naar bed. Ik denk dat hij even alleen wilde zijn om dit nieuws te verwerken. Ik liet hem maar even. Zelf kreeg ik nauwelijks tijd om het nieuws een plekje te geven, want Sanne kwam met een hoop lawaai enthousiast het huis binnen: zij en Bart hadden zojuist de sleutel van hun eigen huisje overhandigd gekregen. Ik wilde haar feestvreugde niet meteen bederven, dus ik heb nog maar even niets gezegd.

In de avond was de rust weergekeerd. We zaten samen, Dirk en ik. Hij in zijn favoriete stoel, de oude rookstoel die nog van zijn vader was geweest. Een asbak stond op de armleuning, de brandende sigaret in zijn hand. Het was een vertrouwd gezicht. Alleen zag hij er witjes en verslagen uit. Ik zat schuin tegenover hem, de ronde rotan salontafel tussen ons in. Daarop stonden, zoals zo vaak, twee bakken koffie en de asbak met daarop mijn sigaretje.

Langzaam kwam het gesprek op gang.

‘Stel dat het niet goed is hè..’, begon hij weifelend. Hij keek me niet aan, maar staaarde naar de donkere nacht buiten. Ik voelde dat hij klaar was om te praten en schoof mijn stoel dichterbij. Nu kon ik hem bemoeidigend, of troostend, over zijn arm aaien terwijl hij naar de juiste woorden zocht.

‘Stel dat het weer kanker is Betty, dan wil ik niet gereanimeerd worden. Wanneer de pijn te erg wordt of wanneer ik geestelijk de weg kwijt raak, wil ik euthanasie. Ik wil niet lijdend ten onder gaan, ik wil het niet erger maken of een langere lijdensweg dan nodig is. Ik heb genoeg gezien en meegemaakt, dat wil ik niet’. Een eenzame traan rolde langs zijn stoppelige wang. Ik veegde ‘m weg, gaf hem een kus op de plek waar eerst de traan lag en nam Dirk voorzichtig in mijn armen. Wat kon ik zeggen? Hij had duidelijk stelling genomen; euthanasie als het lijden ondragelijk zou worden. Ik begreep hem wel, maar ik voelde een knoop in mijn maag en een brok in mijn keel. Dood, hij mocht nog niet dood! Ik wilde er niet aan, ik wilde er niet eens aan denken. Ik slikte mijn tranen weg, ik moest er zijn voor hem. Mijn emoties moest ik nu voor mezelf houden vond ik.

De lange stille omhelzing voelde fijn. Niet alleen vertrouwd omdat we al zo lang samen zijn, maar ook troostend en geborgen. Zonder woorden. We hoefden niets te zeggen, er viel ook niets te zeggen.

~